

Аверочкіна Тетяна Володимирівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач лабораторії кафедри морського та митного права,
кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник*

АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ В СТРУКТУРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИБЕРЕЖНИМИ ВОДАМИ

Значна актуалізація та підвищення уваги до сервісної концепції сучасного публічного адміністрування (розуміння соціального призначення держави, за яких пріоритетним завданням демократичного врядування є служіння громадянському суспільству, а основною формою діяльності владних інституцій – надання публічних послуг [1, с. 523]) обумовлені нормами Конституції України та людиноцетристським напрямом всієї діяльності сучасної української держави.

Вперше концепція служіння держави інтересам людини знайшла свій прояв у Концепції адміністративної реформи [2] та у Законі України від 28.12.1994 р. «Про оподаткування прибутку підприємств» [3]. У структурі державного управління прибережними водами (внутрішніми водами, територіальним морем, виключною (морською) економічною зоною України) виокремлюються наступні види адміністративних послуг: адміністративні послуги на морському та річковому транспорті, здійснювані органами доходів і зборів України (фіскальними органами митного спрямування); адміністративні прикордонні послуги, здійснювані з метою організації належного порядку перетину державного кордону України, адміністративні послуги щодо надання дозволів та створення необхідних (визначених законодавством) умов правомірної діяльності у внутрішніх водах, територіальному морі, ВМЕЗ України (зокрема здійснення мирного проходу, заходження до внутрішніх вод і

портів України, реєстрація суден тощо). Два останні види адміністративних послуг досі спеціально не виокремлювалися в юридичній науці. Окремі автори, зупиняючись на дослідженні адміністративних послуг, виділяють наступні їх види: а) видача дозволів б) реєстрація з веденням реєстрів в) легалізація актів (консульська легалізація документів), нострифікація (визнання дипломів, виданих в інших країнах) та верифікація (встановлення достовірності сертифікатів про походження товарів з України); г) соціальні адміністративні послуги, визнання певного статусу, прав особи [4, с. 174]. Зазначають про адміністративні послуги у сфері освіти [5], послуги, що надаються органами внутрішніх справ [6], у сфері соціального захисту населення [7] тощо. Лише у роботах О.В. Бондар [8-10] висвітлюються окремі загальнотеоретичні аспекти публічних послуг (сервісів) у морській сфері, проте лише тих, що стосуються діяльності транспорту, а не забезпечення режиму водних просторів. На Єдиному державному порталі адміністративних послуг у розділі «Водний транспорт» [11] зазначається про окремі види адміністративних послуг (видача дублікатів судових реєстраційних документів, журналу безперервної реєстрації історії судна (синопсис), видача різноманітних кваліфікаційних посвідчень, видача свідоцтва про мінімальний склад екіпажу, реєстрація суден тощо). Проте про інші види послуг на порталі не згадується. Не згадуються вони і в проекті Закону України «Про перелік адміністративних послуг та плату (адміністративний збір) за їх надання» [12] та у виданнях, спеціально присвячених адміністративним послугам: «Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід та пропозиції для України» [13], «Адміністративні послуги: стан і перспективи реформування» [14].

Лише в одній статті [15] О.В. Бондар побіжно згадує про адміністративні послуги, що стосуються і фактично є засобами забезпечення режиму прибережних вод: видача дозволів судам на захід до річкових портів України під прапорами держав, з якими не укладені міжнародні договори про

судноплавство на внутрішніх водних шляхах України, видача дозволів на захід до територіального моря України ядерним судам, проте не зазначає про цю їх особливість та перелічує їх поряд з іншими видами адміністративних послуг у сфері морського транспорту (реєстрація баз для стоянки маломірних суден, видача синопсиса судна, видача посвідчень судноводія, лоцмана тощо) [15, с. 72, 73]. Але здійснення таких адміністративних послуг (надання дозволів на відвідання морських та річкових портів, перетинання територіального моря суден з особливими характеристиками тощо) є, на наш погляд, їх особливим різновидом через безпосереднє спрямування на забезпечення встановленого державою режиму прибережних вод. Такі заходи є свого роду «запобіжником» порушень у галузі торговельного мореплавства, оскільки їх здійснення передбачає проведення попереднього контролю діяльності суб'єктів набуття послуг [8, с. 133].

Такі види адміністративних послуг цілком задовольняють виробленим правничою наукою ознакам: а) їх надання спрямоване на створення належних умов для повноцінної реалізації приватними особами належних їм прав та виконання покладених на них обов'язків; б) приватні особи мають право на свій розсуд (окрім вчинення неправомірних дій) користуватися результатами наданих їм адміністративних послуг [4, с. 150]. Ці ознаки, беззаперечно, є притаманними адміністративним послугам, що надаються з метою забезпечення режимів прибережних вод – надання дозволу на заходження до портів України суден під іноземним прапором, на провадження діяльності у ВМЕЗ України тощо. Ці послуги є дещо іншими за, наприклад, реєстрацію місця проживання людини або видачу паспорта, проте їх також цілком обґрунтовано можна визнати адміністративними послугами, або сервісами, що надаються за зверненням, їх результатом «споживач послуги» може користуватися на свій розсуд, наприклад, після отримання відповідного дозволу на свій розсуд скасувати захід до внутрішніх вод тощо. Єдине, що відрізняє процес надання

цих послуг – це відсутність відповідних «центрів» або «універсамів» таких послуг, проте сьогодні вже здійснюються окремі намагання до їх заснування у формі «єдиних вікон» [16].

Одними з найбільш цікавих адміністративних послуг є надання дозволів та створення необхідних (визначених законодавством) умов правомірної діяльності у внутрішніх водах, територіальному морі, ВМЕЗ України (зокрема здійснення мирного проходження, заходження до внутрішніх вод і портів України, промисел рибних та інших живих ресурсів, спорудження, експлуатація та використання штучних островів, установок і споруд у ВМЕЗ тощо). Такий вид публічних сервісів досі не досліджений у правознавчій літературі та потребує детального вивчення, адже поряд із впровадженням Єдиного державного порталу адміністративних послуг та поступове спрощення порядку отримання адміністративних послуг у державі, окремі види таких послуг все ще потребують викликаних часом змін.

Досліджені послуги належать до категорії обов'язкових – таких послуг без отримання (надання) яких не може бути реалізовано суб'єктивне право приватної особи, в результаті чого не буде забезпечена реалізація прав громадян, визначених Конституцією і законами України [17, с. 81]. Так, без здійснення митного оформлення неможливо законно потрапити на територію України, без дозволу Державної прикордонної служби України військовий корабель під іноземним прапором не має можливості увійти до внутрішніх вод України тощо.

Список використаної літератури:

1. Петровський П. Сервісна концепція державного управління / Енциклопедія державного управління: у 8 т. Т. 8: Публічне врядування / наук.-ред. кол.: В. Загорський та ін. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. – С. 523-525.

2. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.07.1998 р. № 810/98 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 21. – Ст. 943.

3. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28.12.1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 4. – Ст. 28 (втр. чин.).

4. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К.: Ін-Юре, 2002. – 668 с.

5. Газарян С. В., Верхогляд Д. В. Концептуальні засади надання адміністративних послуг у сфері освіти органами місцевого самоврядування // Теорія та практика державного управління. – 2016. – Вип. 3. – С. 159-165.

6. Яценко О. В. Окремі проблеми правового регулювання адміністративних послуг, що надаються органами внутрішніх справ у дозвільній системі // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Право. – 2015. – Вип. 34(2). – С. 158-161.

7. Міськевич А. В. Співвідношення соціальних та адміністративних послуг у сфері соціального захисту населення в Україні // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Право. – 2015. – Вип. 35(1.2). – С. 136-138.

8. Бондарь О. В. Зміст компетенції щодо надання адміністративних послуг у сфері морського транспорту // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – Вип. 71. – С. 131-136.

9. Бондар О. В. Принципи надання адміністративних послуг у сфері морського транспорту // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – Вип. 72. – С. 317-324.

10. Бондар О. В. До питання про визначення особливостей адміністративно-правового статусу суб'єкта надання адміністративних послуг у

сфері морського транспорту // Актуальні проблеми держави і права. – 2013. – Вип. 70. – С. 37-42.

11. Єдиний державний портал адміністративних послуг. Водний транспорт. URL: <https://poslugy.gov.ua/info/services/byservicescope/109>

12. Проект Закону України «Про перелік адміністративних послуг та плату (адміністративний збір) за їх надання». URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9670069b-aaaf-48c2-b507-659813040408&title>

13. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / авт.-упоряд. В.П. Тимошук. – К.: Факт, 2003. 496 с.

14. Адміністративні послуги: стан і перспективи реформування. Збірник матеріалів / Тимошук В.П., Добрянська Н.Л. та ін. – Київ, 2015. – 428 с.

15. Бондар О.В. Види адміністративних послуг у сфері морського транспорту // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». – 2013. – Т. 13. – С. 68-77.

16. Деякі питання реалізації принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю: постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2016 р. № 364 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 46. – Ст. 1667.

17. Демський Е.Ф. Адміністративні послуги та їх юридична природа // Юридична наука. – 2011. – № 1(1). – С. 79-86.